

Odpowiedzialność nieletniego za czyny i słowa

*ZADANIE JEST FINANSOWANE Z BUDŻETU PAŃSTWA
W RAMACH DOTACJI CELOWEJ PRZEKAZANEJ POWIATOWI
ŁÓDZKIEMU WSCHODNIEMU*

*OPRACOWANIE WYKONAŁA
FUNDACJA MŁODZI LUDZIOM*

- ▶ *W polskim prawie pojawiają się różne określenia dotyczące osób młodych, w zależności od tego z jakim prawem mamy do czynienia.*
- ▶ *Słowo „nieletni” pojawia się w prawie karnym i o takim aspekcie będzie niniejszy artykuł.*
- ▶ *Zgodnie z kodeksem karnym **nieletnim** jest osoba która w momencie popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 17 lat.*
- ▶ *Pojawia się również pojęcie „**młodociany**” czyli osoba, która w chwili popełnienia czynu zabronionego nie osiągnęła 21 lat i w chwili orzekania przez sąd I instancji nie osiągnęła 24 r.ż.*

Do ukończenia 13 r.ż. dziecko nie ma tzw. zdolności prawnej. Osoby takie w zasadzie nie odpowiadają w ogóle osobiście za swoje czyny zarówno na gruncie prawa cywilnego jak i karnego.

Jeżeli młody człowiek ma między 13 a 17 lat zostaje objęty ustawą o postępowaniu w sprawach nieletnich, czyli ciągle jest traktowany jak „nieletni”, ale prawo dopuszcza jego odpowiedzialność za czyny karalne (przestępstwa i wykroczenia). Inne są sposoby postępowania przed sądem i inne zasady karania niż osób dorosłych, ale istnieje tu już odpowiedzialność za dokonane czyny.

Jeżeli osoba kończy 17 lat pojawia się „zwykła” odpowiedzialność karna, tak jak u osoby pełnoletniej, choć w okresie między 17 a 18 lat sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze lub poprawcze przewidziane dla nieletnich – jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają. Każdorazowo sąd ocenia wszystkie te okoliczności i jeżeli widzi, że środki poprawcze i lecznicze spełnią swój cel, czyli dadzą szansę młodemu człowiekowi na to żeby nie powrócił już do przestępstwa, to powinien w pierwszej kolejności zastosować środki wychowawcze. Jest to metoda na to, żeby młodemu człowiekowi „dać szansę” na poprawę zachowania w przyszłości.

Jednak jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności „jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się **bezskuteczne**, to kodeks karny dopuszcza możliwość odpowiedzialności za niektóre przestępstwa nieletnich po ukończeniu **15 roku życia**.

Przestępstwa za jakie można zastosować taką „zaostrzoną” odpowiedzialność :

- ▶ *zabójstwo,*
- ▶ *spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,*
- ▶ *spowodowanie zagrożenia życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach,*
- ▶ *przejęcie podstępem lub siłą kontroli nad statkiem wodnym lub powietrznym,*
- ▶ *sprowadzenie katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającej życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach,*

- ▶ *zgwałcenie (gwałt zbiorowy, wobec osoby poniżej 15. roku życia oraz rodzeństwa) oraz gwałt ze szczególnym okrucieństwem,*
- ▶ *użycie broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszczenie się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego, jeśli nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza publicznego,*
- ▶ *wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika w celu zmuszenia organu państwowego lub samorządowego, instytucji, organizacji, osoby fizycznej lub prawnej albo grupy osób do określonego zachowania się,*
- ▶ *kradzież z użyciem przemocy*

- ▶ *Podsumowując, chodzi tu o przestępstwa o „dużym ciężarze” oraz o postawę sprawcy która mimo wcześniej zastosowanych środków wychowawczych, leczniczych i poprawczych nie poprawiła się.*
- ▶ *Nieletni za swoje czyny odpowiada przed sądem rodzinnym (jest to zasada), ale może też odpowiadać przed sądem karnym, w szczególności gdy popełni jeden z czynów wymienionych powyżej.*

- ▶ Należy pamiętać, że wszczęcie postępowania wobec nieletniego obliguje sąd do ustanowienia mu obrońcy. Obrońca może występować już w postępowaniu wyjaśniającym, czyli w czasie pierwszych przesłuchań przez organy ścigania.
- ▶ Przesłuchanie przez Policję odbywa się w obecności rodziców lub opiekunów, albo obrońcy, nauczyciela, wychowawcy czy pedagoga szkolnego.

Jakie kary i środki sąd może zastosować wobec nieletniego sprawcy?

Wobec nieletniego sąd może zastosować środki wychowawcze, środek poprawczy lub środki leczniczo – wychowawcze.

1. Środki poprawcze

Środkiem poprawczym jest umieszczenie małoletniego w zakładzie poprawczym. Ten środek można zastosować wobec małoletniego, który w chwili popełnienia czynu zabronionego ukończył 13 lat i tylko w przypadku, gdy sąd uzna, że inne środki nie spełniłyby roli w postaci resocjalizacji małoletniego.

2. Środki wychowawcze

Jeżeli zostanie wykazane, że małoletni dopuścił się czynu zabronionego sąd może zastosować następujące środki wychowawcze (wymienione od najłagodniejszego):

- ▶ *upomnienie,*
- ▶ *zobowiązanie do określonego postępowania (naprawienia wyrządzonej szkody, wykonania wskazanych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki, do uczestniczenia w określonych zajęciach terapeutycznych, do powstrzymania się od określonego zachowania lub powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach, do zaniechania używania alkoholu),*
- ▶ *nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekunów,*
- ▶ *nadzór kuratora,*
- ▶ *przepadek rzeczy,*
- ▶ *umieszczenie w rodzinie zastępczej, młodzieżowym ośrodku wychowawczym, socjoterapeutycznym lub szkolno-wychowawczym.*

3. Środki leczniczo – wychowawcze

- ▶ Te środki sąd zasądzi, gdy u podstawy zachowania nieletniego będzie leżała przyczyna natury „medycznej”, tzn. gdy zostanie stwierdzone, że nieletni jest upośledzony umysłowo, chory psychicznie, ale również gdy u podłoża zachowania znajdują się uzależnienia od alkoholu czy środków odurzających.
- ▶ W takim przypadku sąd zasądza wobec małoletniego umieszczenie w zakładzie leczniczym w szczególności w szpitalu psychiatrycznym.
- ▶ Jeżeli sprawca czynu jest upośledzony umysłowo w stopniu znacznym, sąd może skierować go do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Sąd rodzinny może również zobowiązać rodziców lub opiekunów małoletniego, do poprawy mu warunków wychowawczych bytowych lub zdrowotnych, a także do współpracy ze szkołą do której nieletni uczęszcza, poradnią psychologiczno – pedagogiczną, lekarzem, lub zobowiązać rodziców do naprawienia szkody w całości lub w części.

***Gdy rodzice lub opiekunowie się uchylają od
nałożonych przez sąd obowiązków to sąd może
wymierzyć im karę pieniężną w wysokości 50 do
1500 zł.***